

Інноваційна культура як напрям управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств

У статті проаналізовані поняття «інноваційної культури», визначено та обґрунтовано її роль та місце в процесі управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств.

Ключові слова: інноваційна культура, інноваційний потенціал, інноваційний клімат, інноваційні процеси.

В статье проанализированы понятия «инновационной культуры», определена и обоснована ее роль и место в процессе управления развитием инновационного потенциала предприятий.

Ключевые слова: инновационная культура, инновационный потенциал, инновационный климат, инновационные процессы.

In the article the analysed concepts «innovative culture», certainly and grounded its role and place in the process of management development of innovative potential of enterprises.

Keywords: innovative culture, innovative potential, innovative climate, innovative processes.

Постановка проблеми. Аналіз результатів діяльності вітчизняних та зарубіжних підприємств доводить, що інноваційний шлях розвитку сьогодні є найбільш перспективним. Саме він забезпечує ефективність їх функціонування, можливість довготривалого виживання та розвитку на ринку. Одним з основних факторів, що забезпечують результативність інноваційної діяльності, є активізація людського потенціалу, яка можлива лише за умов формування в колективі працівників суб'єкта господарювання певного сприятливого мікроклімату – інноваційної культури.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Інноваційна культура досліджується вітчизняними і зарубіжними науковцями з різних точок зору: розвитку теорії економіки та менеджменту постеконічних і постіндустріальних тенденцій розвитку сучасного суспільства соціологічних та психологічних аспектів інноватики тощо.

Незважаючи на численні публікації з проблематики формування і розвитку інноваційної культури, немає єдиної думки щодо її сутності, ролі та завдань в управлінні розвитком інноваційного потенціалу.

Метою статті є узагальнення сутності поняття «інноваційна культура», визначення її ролі та завдань в управлінні розвитком інноваційного потенціалу підприємств.

Виклад основного матеріалу. Для сучасної економіки характерним є посилення важливості людського фактора в реалізації та розвитку інноваційного потенціалу підприємства чи установи. Формування середовища, сприятливого до інноваційної діяльності, є однією з головних умов її ефективної реалізації. Інноваційна культура є головним елементом такого середовища, вона забезпечує сприйняття людьми інновацій, їх готовність та здатність створювати, підтримувати і використовувати інновації у всіх сферах.

Інноваційна культура в структурі інноваційного потенціалу посідає важливе місце. Згідно з Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» інноваційна культура розглядається як складова інноваційного потенціалу, що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної та соціально-психологічної підготовки особистості і суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах [1].

Інноваційна культура – це система цінностей, що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно активної особистості [8].

Під інноваційною культурою слід розуміти міру сприйнятливості організації до нововведень, досвід впровадження нових проектів, політику менеджменту в області інновацій, відношення персоналу до новацій [6]. Інноваційна культура підприємства повинна забезпечувати сприйняття персоналом нових ідей, готовність і здатність підтримувати та реалізовувати нововведення. Вона відображає ціннісну орієнтацію персоналу, яка закріплена знаннями, уміннями і навичками, а також мотивами і нормами поведінки.

Необхідно відзначити, що інноваційна культура як особлива форма людської культури породжує тісний взаємозв'язок з іншими її формами, насамперед із правовою, управлінською і організаційною. Розвиток інноваційної культури є могутнім організаційно-управлінським і правовим імпульсом для роботи механізму саморегулювання працівників на підприємстві, що породжує організацію, упорядкований процес з певною структурою відносин, правил поведінки і відповідальністю працівників.

Інноваційний потенціал можна представити як певну єдину цілісність, що утворюється трьома цільовими векторами

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

сил, направленими в одну точку простору, взаємообумовлених і взаємодоповнюючих один одного. При цьому, діючи в одному напрямі, вказані блоки дають поштовх до нових змін якісного і кількісного характеру, а це не що інше, як розвиток інноваційного потенціалу (рис. 1).

Реальним прикладом вказаного може слугувати таке явище, як дифузія інновацій. Так, застосування нового устаткування сприяє виготовленню нової продукції, яка, своєю чергою, виходячи на ринок, є джерелом, чинником подальших змін. Причому «ефект від тиражування інновацій зростає набагато швидше за масштаби самого тиражу».

Необхідно врахувати, що розвиток інноваційного потенціалу підприємства наштовхується на подолання зовнішніх бар'єрів, таких як адміністративні, технологічні, інфраструктурні та ін.

Зовнішні бар'єри можна охарактеризувати як інноваційний клімат підприємства, під яким слід розуміти сукупність як зовнішніх, так і внутрішніх умов, які впливають на розвиток інноваційного потенціалу підприємства на етапі його виходу на ринок. Бар'єри зовнішнього інноваційного клімату виступають у ролі фільтрів, проходячи через які, направлена дія векторів процесу управління розвитком інноваційного потенціалу підприємства істотно підвищується. До них відносяться:

- законодавча база;
- ставка рефінансування;
- оподаткування;
- взаємодія влади і бізнесу;
- практика комерціалізації технологій.

Структуру інноваційного клімату подано графічно на рис. 2.

На відміну від зовнішнього інноваційного клімату, до якого необхідно пристосовуватися, внутрішньофірмовим інноваційним кліматом підприємства можливо управляти, розвиваючи тим самим наявний інноваційний потенціал. Внутрішньофірмовий механізм управління інноваційним кліматом припускає створення системи концептуального проектування нововведень, форм забезпечення інновацій, оптимізацію використання інноваційних ресурсів і організаційно-структурні перетворення.

У процесі управління внутрішньофірмовим інноваційним кліматом на особливу увагу заслуговують внутрішні складові:

- можливості підприємства для виробництва нових або покращених видів продукції або послуг (процесні і технологічні інновації);
- можливості підприємства для зміни соціальних відносин на підприємстві (кадрові інновації);
- можливості підприємства для розробки нових методів управління (управлінські інновації);
- можливості підприємства для створення нових механізмів просування продукції на ринок (ринкові інновації);
- можливості підприємства у придбання ноу-хау, патентів.

Формування інноваційного клімату підприємств нерозривно пов'язане з рівнем інноваційної культури, її використанням на практиці. Однією з головних передумов цього є формування певних позитивних морально-етичних устоїв персоналу, які сприймаються переважною більшістю.

Світовий досвід переконливо свідчить, що чим вищі морально-етичні устої суспільства у цілому, а разом з цим і колективів працівників окремих підприємств та установ, тим толерантніше вони будуть ставитися до розвитку індивідуальних можливостей кожної особи, тим вищими будуть соціально-економічні параметри суспільства і його окремих членів [8].

Практика інноваційної діяльності показує, що сприятлива інноваційна культура дозволяє подолати бар'єри на шляху активізації творчої діяльності колективу підприємств (команди інноваційного проекту) і її окремих членів, зокрема такі:

- побоювання висловити публічно свої думки, оприлюднити результати досліджень чи розробок, що не вкладаються у звичне русло;
- побоювання критики чи власної самоцензури, що стримує творчу активність;
- страх помилки чи невдачі, ускладнення, що пов'язані з необхідністю зміни способу діяльності у нових умовах;
- некритичне ставлення до авторитетів, побоювання їх критикувати;
- переоцінка власних ідей;
- надмірна творча фантазія і т.п.

У сучасних умовах відбувається багато змін, які впливають на інноваційний потенціал і які слід урахувувати при управлінні його розвитком. Це і розширення варіантів використання ресурсів для досягнення цілей інноваційної діяль-

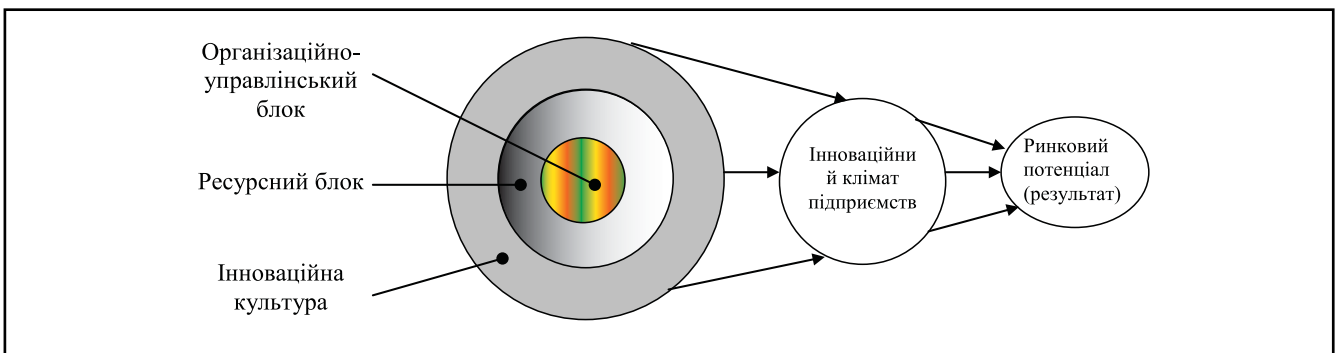

Рисунок 1. Структура інноваційного потенціалу підприємства

Джерело: авторська розробка.

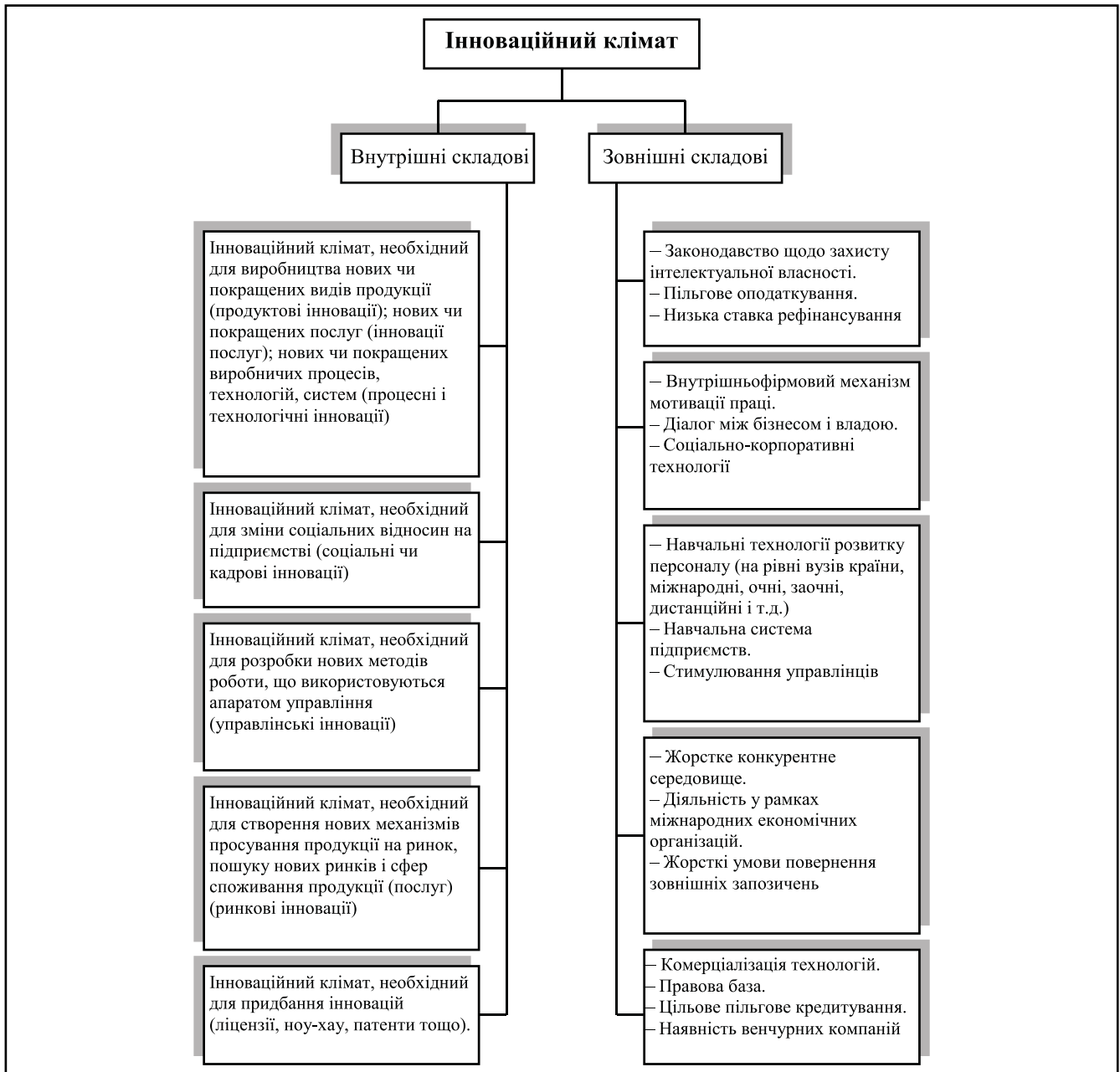

Рисунок 2. Структура інноваційного клімату

Джерело: авторська розробка.

ності, і посилення функцій держави з мобілізації та ефективного використання інноваційних ресурсів, і підвищення ролі імовірнісних факторів, пов'язаних із визначенням напрямку розвитку інноваційного потенціалу, і ускладнення змісту, структури й динаміки ресурсної бази інноваційного розвитку економічних суб'єктів. Також необхідно враховувати, що інноваційний потенціал має свої обмеження: функціональне (визначає якісний зміст потенціалу) й відтворювальне (вказує на межі його існування, поза якими потенціал втрачає свої властивості й особливості).

Висновки

Інноваційна культура підприємств нерозривно пов'язана з розвитком інтелектуального капіталу, формуванням іннова-

ційного клімату та управлінням розвитком інноваційного потенціалу в сучасних ринкових умовах.

Сприятлива інноваційна культура дозволяє збільшити інтелектуальний капітал підприємств, повніше реалізувати потенціал інноваційного розвитку. Аналіз стану інноваційної культури, розробка на цій основі заходів щодо її розвитку є одним із головних завдань управління розвитком інноваційного потенціалу, реалізація якого забезпечує умови стійкого прогресивного розвитку підприємств.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 №433-IV (Відомості Верховної Ради

(ВВР), 2003, №13) зі змінами, внесеними згідно із Законом №3076-IV (3076-15) від 04.11.2005.

2. Балабанов В.О. До проблеми формування інноваційної культури суспільства / В.О. Балабанов // XXI століття: Альтернативні моделі розвитку суспільства. Третя світова теорія: матеріали Третьої міжнародної науково-теоретичної конференції, 21–22 травня 2004 року. – Частина 1. / Ред. Г.П. Балабанова. – К.: Фенікс, 2004. – С. 388–391.

3. Биконя С. Інноваційна культура – умова реалізації інноваційної політики [Електрон. ресурс] // Персонал. – 2006. – №4. – Режим доступу: <http://personal.in.ua/article.php?id=266>

4. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: навчальний посібник / Ілляшенко С.М. Роль інноваційної культури у формуванні ін-

новаційно-сприятливого середовища на підприємстві: у 3 т. / С.М. Ілляшенко, Ю.С. Шипуліна: збірка тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка та фінанси в умовах глобалізації: досвід, тенденції та перспективи розвитку». – Макіївка: Макіївський економіко-гуманітарний інститут, 2010. – Т. 3. – С. 69–72.

5. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник / Н.В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.

6. Инновационные технологии в гуманитарном вузе / В.И. Носков, А.В. Кальянов, О.В. Мирошниченко и др.; [под ред. проф. В.И. Носкова]. – Донецк: ООО «Лебедь», 2002. – 288 с.

7. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці: монографія / [за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 582 с.

В.І. МАКСИМОВИЧ,

к.е.н., доцент кафедри банківських інвестицій, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Інвестиційний потенціал державного і місцевих бюджетів

Розглянуто інвестиційний потенціал державного і місцевих бюджетів через призму можливих джерел накопичення фінансових ресурсів в бюджетній системі. Проаналізовано динаміку доходів і видатків зведених бюджетів за 2010–2012 роки з метою виявлення інвестиційного потенціалу державного і місцевих бюджетів.

Ключові слова: інвестиційний потенціал бюджету, джерела формування інвестиційного потенціалу бюджету, доходи бюджету, видатки бюджету.

Рассмотрен инвестиционный потенциал государственного и местных бюджетов через призму возможных источников накопления финансовых ресурсов в бюджетной системе. Проанализирована динамика доходов и расходов сводного бюджета за 2010–2012 годы с целью выявления инвестиционного потенциала государственного и местных бюджетов.

Ключевые слова: инвестиционный потенциал бюджета, источники формирования инвестиционного потенциала бюджета, доходы бюджета, расходы бюджета.

Considered investment potential state and local budgets in the light of the possible sources of the accumulation of financial resources in the public system. Analyzed dynamics of aggregate income and expenditure budgets for the years 2010–2012 to identify investment potential state and local budgets.

Keywords: investment potential budget investment potential sources of budget revenue budget expenditures.

Постановка проблеми. Важливою умовою розвитку економіки є досягнення та підтримання стійких темпів економічного зростання, основою забезпечення якого висту-

пає нагромадження і реалізація її інвестиційного потенціалу. Вирішення назрілих на сьогодні проблем, пов'язаних з посиленням конкуренції на зовнішніх та внутрішніх ринках, зростанням вартості енергоносіїв і сировини, що потребують модернізації та оновлення виробництва, розвитку технологічних галузей, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, стане можливим за умов активізації інвестиційного процесу та раціонального формування джерел фінансування.

Застосування науково обґрунтованого підходу до формування бюджетного інвестиційного потенціалу здатне перетворити його у дієвий інструмент не тільки стимулювання економічного розвитку регіонів, а й поліпшення суспільного добробуту.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Різні аспекти бюджетної системи, розвитку бюджетної сфери та бюджетних інвестицій висвітлено в працях Н. Артеменко, В. Базилевича, З. Варналія, О. Василика, А. Величко, Н. Вишневської, Ю. Воробйова, В. Гейця, А. Даниленка, В. Дем'янишина, А. Єпіфанова, В. Загороднього, І. Запатріної, Т. Затонацької, Б. Кваснюка, О. Кириленко, І. Когут, А. Крисоватого, Н. Кузьминчук, С. Левицької, Л. Лисяк, І. Луїніної, Б. Малиняка, С. Мочерного, Я. Олійника, В. Опаріна, К. Павлюка, Ю. Пасічника, І. Сало, О. Самошкіної, О. Устенка, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та інших. Однак попри вагомість проблематики спостерігається брак уваги в наукових публікаціях всебічних досліджень інвестиційного потенціалу державного та місцевих бюджетів, його формування і ефективного використання. Вітчизняні вчені зазвичай розглядають лише окремі аспекти інвестиційного потенціалу бюджету, переважно в контексті вивчення бюджетних інве-